

КУЛЬТ
КОЗАЦЬКОЇ ШАБЛІ 4
В УКРАЇНІ

ВШАНУЙ
ПРАДІВ-
ХОЛОДНОЯРЦІВ! 5

УПА ОЧИМА
ЕНКАВЕДИСТА 7

Козацькому роду нема переводу!

Козацький край

№5-6 (47-48)
29 березня 2013 р.

ЧУЖИНСЬКІ БУР'ЯНИ КОСИЛИ ШАБЛЯМИ...

Пилип Орлик

5 квітня 1710 року в Бендерах лунали українська мова й українські пісні — кілька тисяч запорожців і козаків з Великої України святкували обрання гетьманом Пилипа Орлика. Він став автором першої української Конституції, був великим оратором, філософом і поетом, вільно володів українською, польською, церковнослов'янською, болгарською, сербською, латинською, італійською, німецькою, шведською, французькою, російською, турецькою, старогрецькою і новогрецькою мовами. Проте для ворогів обрав ту саму мову, що і попередник, Іван Мазепа — «мову» оголеної шаблі. Вже у березні 1711 року військо Орлика вирувало ворожі полки під Лисянкою на Черкащині, захопивши у полон генерального бунчужного Бутовича. Визвольна боротьба в Україні отримала новий поштовх...

До уваги передплатників! У сьогоднішньому номері газети — календар «Козацького краю» на 2013 рік, як компенсація за затримку у виході газети, що виникла з незалежних від редакції причин. Всеукраїнський передплатний індекс 89155, сайт газети в Інтернеті www.cossackland.org.ua

Олег ОСТРОВСЬКИЙ

Холодний Яр живий...

Досліджуючи матеріали відкритого у березні для загального доступу "Електронного архіву Визвольної боротьби" (www.avr.org.ua), журналісти "Козацького краю" натрапили на відскановану копію 10-сторінкового машинописного документа, датованого лютим 1948 року – "Боротьба українського народу на східно-українських землях" – з нью-йоркської збірки документів науково-дослідницького центру "Пролог".

У документі, зокрема, йдеться про повстанське підпілля, зорганізоване на теренах Холодного Яру в осені 1943 року, на чолі з провідником "Костем". Далі йдеться про долучення холодноярців до рейдових груп УПА–Схід. Приємно знаходити такий документ, який зайвий раз підтверджує те, що УПА продовжувала справу гайдамаків Холодноярської республіки. Особливо ж приємно, що документ ми віднайшли напередодні вшанувань 20–21 квітня 2013 року у Холодному Яру борців усіх епох за волю України.

Ще одна цікава деталь: випадково співпало, що цьогорічні заходи у Холодному Яру заплановано на 21 квітня, а саме 21 квітня розпочалася і тривала до 25 квітня 1944 року в урочищі Гурби знаменита битва групи УПА–Північ під командуванням Петра Олійника–"Енея" та з'єднання "Холодний Яр" УПА–Південь на чолі з Миколою Свистуном–"Ясенем" проти більшовицьких карателів. У Гурбах знову воював Холодний Яр...

"Козацький край" вже писав про підрозділ з подібною назвою у пізніші часи діяльності УПА: у серпні-листопаді 1944 року одним із найбоекватніших в УПА–Захід став курінь "Холодноярці", названий так під впливом роману Юрія Горліс-Горського про визвольну боротьбу в Холодному Яру на Чигиринщині. Курінь поділявся на три сотні: "Глухого", "Грізного" і "Летуна"; командиром куреня був "Град", потім – "Тиміш".

На зиму сотні розпустили, а навесні 1945-го зібрали заново.

Сотню "Холодноярці I" зібрав і очолив сам курінний "Град", відтак передав її "Кобзаренкові", після смерті якого став тимчасово сотником "Сагайдачний", відтак "Мрія".

"Холодноярці II" очолив провідник "Глухий", відтак "Чорнота" (останнє псевдо, до речі, теж взяте з роману Горліса-Горського). Сотнею "Холодноярці III" командував провідник "Грізний", потім "Дон", а після його загибелі – "Гуран".

У квітні 1945 під командою "Града", "Глухого" і "Грізного" курінь "Холодноярці" здійснив великий рейд з Янівських лісів на Судову Вишню-Крукеничі-Фельштин-Лютівська через Поділля на Ужок-Сянки і на Закарпаття.

До осені усі сотні "Холодноярців" зазнали серйозних втрат, частково були демобілізовані, частину стрільців і командирів перекинули в тактичний відтинок "Асфальт". У вересні 1945-го створено підвідділ особливого призначення "Холодноярці IV" на чолі з "Кармелюком" – це вже була тільки чота (взвод).

1946 року, під час так званої великої зимової блокади всі три головні сотні "Холодноярців" знову мали великі втрати. Відповідно, на весну 1946-го "Холодноярці" продовжують діяти, але вже теж у вужчих формах – як підвідділи (чоти). Збереглися звіти підвідділу "Холодноярці I", а також згадки про підвідділи "Холодноярці II" і "Холодноярці III". Загальне керівництво, як командир відділу (фактично сотні, хоча його називали курінним) "Холодноярці" здійснює "Глухий". Влітку 1946 року підрозділи "Холодноярців" були або розформовані, або перейшли на Яворівщину, де після реструктуризації об'єдналися із відділом "Переяслави". Відповідно, частина стрільцтва "Холодноярців" у складі сотні "Переяслави" на чолі із "Сагайдачним" перейшла рейдом на Захід влітку-восени 1947 року.

Та сліди "Холодноярців" не загубилися остаточно між осіннім опалим листям 47-го року на карпатських перевалах... Рівно через пів століття, 1997 року у Києві постав Історичний клуб "Холодний Яр", очолюваний письменником Романом Ковалем. За мету клуб поставив дослідження боротьби українського народу за побудову Української держави та відновлення історичної справедливості. Об'єднані "Холодним Яром" вчені, краєзнавці, митці, письменники, журналісти, кінорежисери, громадські діячі, ветерани Визвольних змагань та їхні нащадки продовжують одвічну справу Холодного Яру, про яку писав ще Тарас Шевченко – як і в усі віки, вогонь, який віє з Холодного Яру, підігріває українське прагнення до Волі...

КОЗАКИ ОБЛАМАЛИ КРИЛА ПОЛЬСЬКИМ ГУСАРАМ...**У Монастирищі на Черкащині відбулася реконструкція битви 360-річної давнини**

Такого "переполоху" Монастирищина не пам'ятала, мабуть, ще з часів Козаччини. Верхи на конях, центральними вулицями міста роз'їжджали то козаки, то польські крилаті гусари – то стріляли з гармат, а то вигукували переможні "Слава Івану Богу, слава Україні!"...

22 березня на Монастири-

ява польських крилатих гусарів верхи на конях – так розпочалася баталія між козаками та польськими гусарами на центральних вулицях Монастирища. Військо Речі Посполитої, як і 360 років тому, проявивши всю свою зухвалість, цинізм та жадобу до наживи, прагне підкорити маленьке козацьке містеч-

гусарів, за участю кращого в Європі кінного козацького каскадерського підрозділу під орудою наказного отамана Олега Юрчишина.

Козаки відразу пропонують непроханим гостям утікати, та останні затівають бійку. В повітрі здіймаються шабляки, коні стають дибки. Звідусіль чується вигук польських карателів, одначе їх приглушує переможний крик звияжних козаків. Коні нервують під вершниками. Опісля кількох атак, поляки здійснюють і тікають геть крізь юрбу. Їх пострілами проводжають справжнісінькі козацькі гармати. Власне, монастирищани стають свідками історичної реконструкції бою, 360-річної давнини. Глядачі – заворожені. Тільки тепер вони усвідомлюють те, яке сакральне значення мають ці місця, де силами менш, як 400 козаків вдалося перемогти 15-тисячне польське військо. Не менш захопливим та патріотично величним стало розгортання, з нагоди свята, на майдані міста 75-тиметрового блакитно-жовтого українського стягу, який заповнив всю центральну площу. Монастирищани не пам'ятають такого потужного дійства, де до розгортання величезного стягу долучилися десятки людей різного віку.

Нагадаємо, що організатором реконструкції став уродженець Летицьки Монастирищенського району Черкащини, а нині засновник, власник та директор "Мамаєвої слободи", козак Левушківського куреня Війська Запорозького Низового, генерал-хорунжий українського козацтва Костянтин Олійник (від автора: "Мамаєва Слобода" – козацьке селище, розташоване посеред мегаполіса, в самому серці столиці – за 7 км від Хрещатика, яке займає 9,2 га та нараховує 98 об'єктів. Серед них: козацька триверха дерев'яна церква Покрови Пресвятої Богородиці, садиби титаря, гончара, коваля, козаків-джур, ворожки, шинок "Коса над чаркою" тощо. Тут все просякнуто духом історії наших пращурів козаків).

До дійства було залучено близько 50 козаків і козачок з "Мамаєвої Слободи" та 15 елітних коней. Долучилися і сотні монастирищенців. Святування 360-річчя "Черкаських Фермопіл" вдалося на славу!

**Софія КВІТКА,
фото Олександра
БОНЧУКА**

щині відзначали одну 360-ту річницю славної перемоги козацького війська під проводом Івана Богуна в бою проти карального корпусу Речі Посполитої.

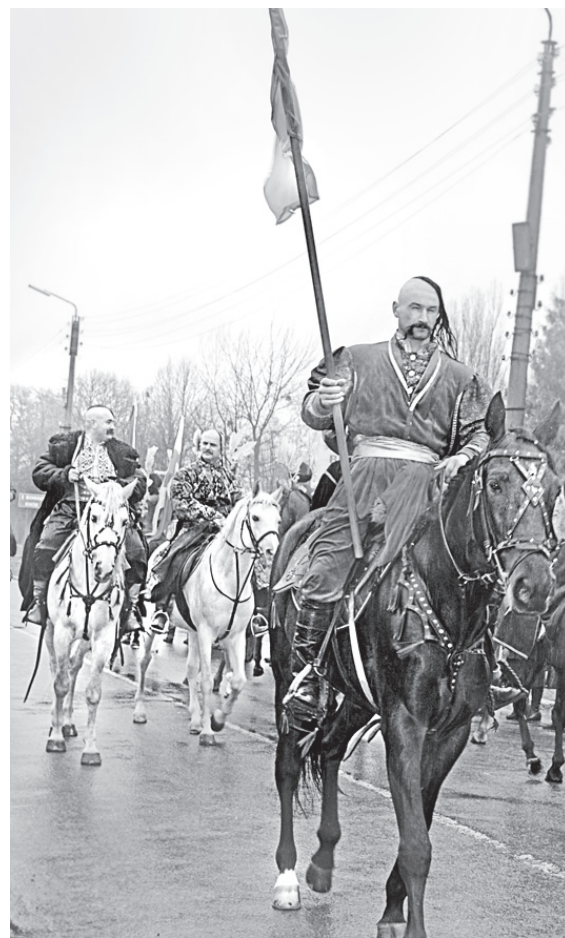
В рамках святкування, на центральній площі міста, силами славних козаків Центру народознавства "Козак Мамай" (або, як в народі кажуть "Мамаєва Слобода") та його засновника – Костянтина Олійника, відбулася історична реконструкція переможного бою на Кошовій горі.

В місті лило, як з відра – ще з ранку не вщухав дощ. Але негода не налякала краян: всі, від малого до великого, з парасолями, поспішають на центральний майдан міста, аби стати свідками історичної події, яка золотими літерами вписана в історію часів Визвольної війни під проводом Хмельницького. А на майдані вже розгортається театралізоване дійство. Хлопці в козацьких строях запрошують до танців козачок та місцевих дівчат. Втрачаючи будь-яку пильність, піддавшись на чари міцних легенів, монастирищанки кидають парасолі і з головою поринають в запальні танці на кшталт "Гречаників" та "Краков'яку". Негода відходить на другий план. Аби розігнати хмари, козачки із "Мамаєвої Слободи" співають веснянок. Поруч, у казані, булькає смачне частування. Кашовар Сашко, помішуючи запашну страву, зізнається, що куліш у нього непростий: приготовлений за козацькими традиціями та оригінальною рецептурою.

Ідилію свята порушує по-

ко Монастирище. За ними верхи, на відбірних конях, з'являються козаки під проводом Івана Богуна (роль відважного полковника виконує Олег Юрчишин).

Монастирищенські школярі, на знак пам'яті про

звисяжний ратний подвиг земляків, урочисто зачитують списки козаків Кальницької, Балабанівської, Терлицької сотень Кальницького полку та Цибулівської сотні Уманського полку, котрі на чолі з Іваном Богуном мужньо захищали фортецю Монастирища у березні 1653 року.

Потому розгортається найцікавіше дійство свята – театралізована реконструкція бою козаків проти польських

У СЕЛІ НА ЧЕРКАЩИНІ ДЕПУТАТИ ВІДМОВИЛИСЬ НАЗВАТИ ВУЛИЦЮ НА ЧЕСТЬ ГЕНЕРАЛА УНР

У селі Зеленьків, що в Тальнівському районі Черкаської області, відмовились присвоїти одній з вулиць ім'я односельця – генерал-полковника Армії УНР Олександра Загородського.

Ще у 2012 році благодійна ініціатива «Героїка» звернулася до Зеленьківської сільської ради з пропозицією перейменувати одну з вулиць села, що носить радянську назву, на честь командира 2-ї Волинської дивізії Армії УНР О. Загородського. Того ж 2012-го року сільська рада повідомила, що дане питання буде розглянуте на Конференції мешканців села через рік – серпень у 2013 році.

Як і було заплановано, конференція відбулась 20 березня 2013 року. Представників «Героїки» запросили бути присутніми під час розгляду внесеного ними ж клопотання. Час призначили відповідний, щоб гостям з Києва було «зручно дістатися» до черкаського села – на 9:00 ранку. Позаяк приїхати з Києва до Зеленьківа на призначену годину просто неможливо – «Героїка» звернулася до тальнівського історика (нашого приятеля та прихильника) пана Олега Шатайла, який радо відгукнувся і погодився представляти інтереси благодійної ініціативи на Конференції села.

Звісно, що поява фахового історика не дала можливості тихо оминати питання перейменування вулиці. Довелось обговорювати. Сільська голова

пані Валентина Деркач, озброївшись старим ідеологічним штампом «та воно таке дороге, та нащо воно треба» заходила відмовляти селян від пропозиції «Героїки». Зеленьківцям почали розповідати старі байки, що перейменування тягне за собою страшні видатки та заміну паспортів в короткі строки. Селя-

НА СІЛЬСЬКІЙ РАДІ У РІДНОМУ СЕЛІ ГЕНЕРАЛА ЗАГОРДСЬКОГО НА ТАЛЬНІВЩИНІ ВЖЕ 22-Й РІК МАЙОРІТЬ СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ, ЗА ЯКУ ВІН ВОЮВАВ. ТА ВУЛИЦЮ НА ЙОГО ЧЕСТЬ «ВЛАДА» З ЦЬОЇ БУДІВЛІ ДОСІ НАЗИВАТИ НЕ ПОСПІШАЄ...

ни, шойно почули, що перейменування – то витрати і біганина з документами, одразу ж відхили пропозицію.

Сільська рада запропонувала «комп-

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА
Загородський Олександр Олександрович (10.04.1889-04.08.1968) – генерал-хорунжий Армії УНР (генерал-полковник в еміграції).

Походив з родини священика. Навчався у Київській духовній семінарії. 20.11.1912 р. був покликаний до армії та зарахований солдатом до 74-го піхотного Ставропольського полку (Умань). 3 30.06.1913 р. – молодший унтер-офіцер. 3 28.03.1914 р. – старший унтер-офіцер. 18.06.1914 р. витримав іспит на звання прапорщика (отримав 22.08.1914 р.). Учасник Першої світової війни. Нагороджений Георгіївською зброєю за нічний бій з 24 на 25.11.1914 р. Мав кілька поранень: кульове навиліт у верхню частину живота у бою біля с. Рогатина (17.08.1914 р.), у бою біля с. Сюсферд (25.11.1914) та біля с. Чебахаза (22.03.1915 р.). Останнє звання у російській армії – штабс-капітан.

роміс». Мовляв, замість перейменування вулиці побудуємо в селі пам'ятник. Однак не самому лише генерал-полковнику, але і його братові – знаному мовознавцеві, щоб не було «надто націоналістично». Тож, за рішенням Конференції села, ухвалено, що в Зеленькові побудують пам'ятник Олександру та Андрієві Загородським. За які кошти – цього сільська рада не уточнює.

3 листопада 1917 р. – командир Київського вартового полку військ Центральної Ради. 3 09.02.1918 р. – командир 1-го Запорізького куреня військ Центральної Ради. 3 15.03.1918 р. – командир 1-го Запорізького полку Армії УНР, розгорнутого з куреня після повернення до Києва. Під час правління П. Скоропадського, не зважаючи на звання штабс-капітана, залишився на посаді командира полку. 21.10.1918 р. був підвищений до рангу капітана з перейменуванням у сотника. 3 16.11.1918 р., після протигетьманського повстання на Харківщині – командир Запорізької дивізії військ Директорії. 3 19.12.1918 р. – за сумісництвом командувач українських військ на Харківщині. 3 28.02.1919 р. – за сумісництвом помічник командувача Східного фронту Дієвої армії УНР. 21.03.1919 р. був членом т. зв. революційної ради у Ваняриці. 3 травня 1919 р. – начальник 6-ї Запорізької дивізії. 3 10.06.1919 р. – помічник начальника Запорізької групи Дієвої армії УНР. 01–10.09.1919 р. – в. о. командувача Запорізької групи Дієвої армії УНР. 3 10.09.1919 р. – командувач Волинської групи Дієвої армії УНР. Учасник Першого Зимового походу – начальник Збірної Волинської дивізії. Улітку 1920 р. захворів на тиф, лікувався у рідному селі (т. в. о. начальника дивізії у цей час був генерал Н. Никонів). 3 15.05.1920 р. – начальник 2-ї Волинської стрілецької дивізії Армії УНР.

3 1923 р. – на еміграції у Польщі, жив у Калішу. 3 1944 р. – в Австрії. 3 1950 р. – у США (Нью-Йорк). Помер у Нью-Йорку, похований на православному цвинтарі у Баунд-Бруці.

Павло ПОДОБЕД,
www.geroika.org.ua

ІСТОРИЧНИЙ КЛУБ «ХОЛОДНИЙ ЯР» ВШАНУВАВ ГЕРОЇВ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ

Міські голови Кременця і Гусятини пообіцяли назвати на честь Павла Гарячого і Михайла Гаврилка вулиці міст.

29 березня 2013 року у Кременецькій міській бібліотеці ім. Юліуша Словацького Роман Коваль і кобзар Тарас Силенко презентували фільм «Стеком і шаблею» і книгу «Кармелюки», в якій розповідається про сотника Кармелюцького куреня Армії УНР Павла Гарячого, який у травні 1919 році звільняв Кременець та кременецькі села Катеринівка і Матвіївці від більшовиків, а в 1942 – 1943 рр. був заступником директора лісотехнічної школи села Білокриниця, що неподалік Кременця. Він викладав не тільки лісництво, а й тактику бою та оборони. Павло Гарячий залишив по собі добру пам'ять, зокрема про нього із вдячністю згадували учасники Визвольних змагань 1940-х – 1950-х рр. Микола Чорнобай, Василь Михальчук, Анатолій Грицаук та Всеволод Савчук. Чи не всі вихованці сотника Гарячого пішли в УПА.

16 червня 2003 р. з ініціативи викладача історії лісотехнічного коледжу Валентина Мазурка та Василя Олійника на стіні центрального корпусу було відкрито меморіальну дошку Павлові

Гарячому. У відкритті взяли участь директор коледжу Сте-

СОТНИК УСС МИХАЙЛО ГАВРИЛКО – УРОДЖЕНЕЦЬ ПОЛТАВЩИНИ. КОЗАЦЬКІ ХУТОРИ, ДЕ ВІН НАРОДИВСЯ – НИНІ СЕЛО ГАВРИЛКИ

пан Іваницький, заступник директора Микола Ляховець, учасник Визвольних змагань Анатолій Грицаук-«Цьвах». Освятити пам'ятну дошку отець Микола, настоятель храму УПЦ Київського Патріархату села Білокриниця.

13 січня цього року виповнилося 120 років від дня

народження Павла Гарячого. На жаль, громадськість промовчала цей ювілей, як і 70-ту річницю смерті героя – 23 лютого 1943 року німці розстріляли Павла Гарячого на подвір'ї кременецької тюрми. І все ж, хоч із запізненням, але завдяки Історичному клубові «Холодний Яр» Павла Гарячого та його побратимів вшановано.

Повертаючись із тернопільського турне містами Гусятин, Заліщики, Борщів та Чортків, Роман Коваль 1 квітня знову заїхав до Кременця, де разом з Тарасом Силенком провів виховний урок із сотнею студентів лісотехнічного коледжу, розказавши про Визвольні традиції, які колись пле-

СОТНИК АРМІЇ УНР ПАВЛО ГАРЯЧОГО НАРОДИВСЯ У СЕЛІ БУДА-ГОРОБІВСЬКА (СУЧАСНИЙ КАНІВСЬКИЙ РАЙОН ЧЕРКАЩИНІ)

каледжу Микола Ляховець та його заступники Людмила Онищук й Ельхам Керімов. Викладачі та студенти одногослосно проголосували за пропозицію Романа Ковалю звернутися до міського голови Кременця з проханням найменувати одну з вулиць у новому мікрорайоні на вулицю Павла Гарячого.

Роман Коваль, Василь Олійник, Петро Билина і Тарас Силенко вшанували героя хвилиною мовчання

в колишній кременецькій тюрмі, на подвір'ї якої він загинув. Василь Олійник розповів, що Павло Гарячий боровся до останнього – вихопив у німця автомат, але осічка вирішила долю героя.

Слід сказати, що під час презентації фільму «Стеком і шаблею» у кінотеатрі ім. Тараса Шевченка в м. Гусятині міський голова Михайло Савчук пообіцяв відгукнутися на прохання Романа Ковалю і назвати одну з вулиць у новому мікрорайоні Гусятини іменем Михайла Гаврилка.

Організаторами презентації фільму «Стеком і шаблею» та книг Романа Ковалю у Кременці, Гусятині, Заліщиках, Боршеві та Чорткові виступили громадське об'єднання «Зарваницька ініціатива», Історичний клуб «Холодний Яр» та Всеукраїнський комітет захисту української мови. Вів презентації депутат Тернопільської обласної ради Степан Барна, який найбільше доклав зусиль, щоб його земляки відкрити для себе нові сторінки історії Визвольної боротьби.

Холодний Яр
ІСТОРИЧНИЙ КЛУБ

КУЛЬТ КОЗАЦЬКОЇ ШАБЛІ

У козацькі часи (починаючи з XV століття) шабля перебрала на себе не тільки специфічні військові функції меча, але і його стародавню сакральну символіку. Ланцюг давньої традиції культу меча та бойового пояса, на якому носилися меч і шабля, на теренах України не обривався ані в часі, ані в просторі, хоча поступово дещо трансформував свою форму (меч-шабля), акценти (у більш пізні часи зменшується сакральне навантаження атрибутики бойового пояса), проте не зміст (культ холодної

ужитку). Можливо, це є свідомим акцентуванням уваги на військовій і сакральній специфіці, що об'єднувала шаблю і меч як залишки стародавнього культу меча і бойового пояса. Що ж до ставлення українських козаків до шаблі, воно подібне до ставлення германських, слов'янських воїнів, європейського лицарства до меча.

Як зазначав Дмитро Яворницький, шабля асоціювалася з настільки необхідною зброєю для козака, що в козацьких піснях вона пестливо метафоризується «шаблею-сестрицею, ненькою-рідненькою, дружиною-панночкою»:

Ставлення козаків до шаблі як до жінки вкрай архаїчне і успадковане від прашурів, що, як зазначалося вище, пов'язано з традиціями первісних військових громад, куди жінкам доступ був заборонений. Ця тенденція тією чи іншою мірою відбилася на становленні комітетів - ранньолицарських середньовічних дружин, у західноєвропейських лицарсько-чернечих орденах і в специфічному устрої Запорозького козацького братства. Українськими козаками зазвичай обожнювалося виснажливе життя в походах і роль у ньому власної шаблі - незамінної подруги:

Подібне ставлення західноєвропейського лицарства і козацтва до меча та шаблі певною мірою свідчить на користь того, що українське козацтво було своєрідним місцевим проявом європейського лицарства. Дмитро Явор-

ДВА НАЙВІДОМІШІ ПАМ'ЯТНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ШАБЛІ: В ІРКЛІВІ НА ЧЕРКАЩИНІ – НА ЧЕШТЬ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО І ОЧОЛЕНОЇ НИМ ВІЙНИ ПРОТИ ПОЛЬЩІ ТА У КОНТОПІ НА СУМЩИНІ – НА ЧЕШТЬ ЗВИТЯГИ КОЗАЦЬКОЇ ЗБРОЇ ПОЛКІВ ІВАНА ВИГОВСЬКОГО НАД МОСКОВСЬКИМ ВІЙСЬКОМ.

наступальної зброї воїна-вершника зберігався). Про це дуже добре свідчить український фольклор. У численних Думах, історичних піснях, легендах, переказах зустрічаємо часті згадки про козацьку зброю, де, до речі, йдеться не тільки про шаблю, а й про меч (хоча він давно вийшов з військового

ницький стверджував, що, як істинний лицар, запорожець надавав перевагу шаблі перед будь-якою іншою зброєю, особливо рушницею, облагороджуючи її характеристикою

«чесної зброї». Як «чесну зброю» її слід було застосовувати проти чесних воїнів, а проти бусурманів потрібно діяти «не шаблями, а нагаями».

Впродовж Визвольної війни середини XVII ст. козацька шабля здобуває в Україні прерогативи належності до шляхетно-лицарського козацького стану, набираючи символу перемоги над ворогом, гаранта козацької державності. Так, Іван Виговський говорив іноземному послу, що як московський цар у своїй землі цар, так і гетьман Богдан Хмельницький у своєму краю князь або король, бо він свій край шаблею здобув і з ярма визволив.

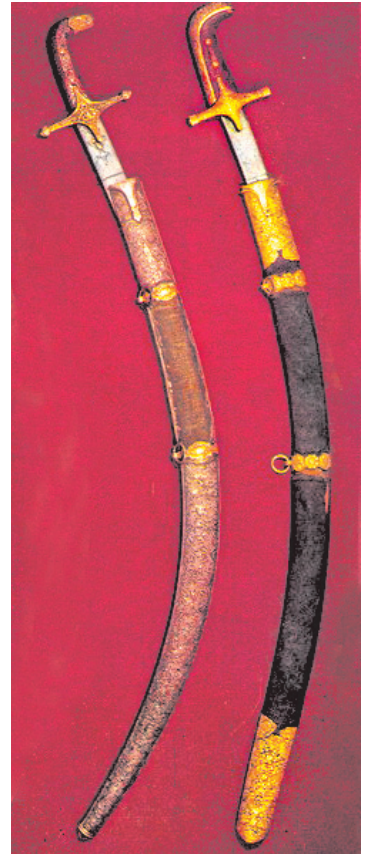
Згодом цей сакральномілітарний культ шаблі, як символ і оберіг молоді козацької Української держави, увічнив у своїх поезіях Іван Мазепа: «Нехай вічна буде слава, Же през шаблю маєм права!»

Культ шаблі у середовищі козаків набув ще й релігійного християнського забарвлення. Витоки цієї традиції сягають тих часів, коли в процесі християнізації Європи лицарський меч з хрестовидним рук'ям набув символічного значення зброї християнського воїнства.

Подібне відношення до шаблі зберігається в українців не одне століття. Ще в минулому XX столітті, вона вважалася «зброєю справжніх лицарів» у Дієвій Армії УНР, а

згодом була одним з оберегів острівців повстанської вольниці Отаманщини – зокрема, Холодноярської республіки. І сучасні українські чоловіки, хто не забув, якого він роду-племени, відчують дивне захоплення, коли бачать цю зброю прадідів і мають змогу потримати її у своїх руках.

У сучасному українському війську шабля виконує вже суто парадну функцію, проте її блиск на марші перед військовими колонами знов запалює воїнів наснагою...

www.cossackland.org.ua

Козацький край

Бельгія США Росія
Великобританія Франція
Польща Німеччина

На сайті «Козацького краю» маємо читачів вже з 96 зарубіжних країн. Лідерами по кількості «заходів» з-за кордону є США, Росія, Німеччина, Великобританія, Бельгія, Франція та Польща

Передплатний індекс «Козацького краю»: **89155**

Вартість передплати:

- * на 1 рік – 126 грн. 50 коп.
- * на 6 місяців – 63 грн. 25 коп.

СТАНЬ І ТИ ХОЛОДНОЯРЦЕМ – ВШАНУЙ СВОЇХ ПРАДІДІВ!

Свято розпочнеться о 9.00 в Медведівці біля пам'ятника Максимові Залізняку піснею кобзаря, виступом сільського голови Медведівки Олександра Дісканта та президента Історичного клубу "Холодний Яр" Романа Ковалю (збір та реєстрація спортивних команд сіл Холодноярщини о 8.15).

О 9.15 – початок спортивних змагань дітей та юнацтва: фінальний матч футбольного турніру ім. Василя Чучупака, теніс, крос, змагання з гирьового спорту на кубок Максима Залізняка, перетягування канату юнацькими та дівочими командами.

Порадує показовим виступом Братство козацького бойового звичаю "Спас" із Києво-Могилянської академії. Спасівці продемонструють бойову техніку "Спас", роботу зі зброєю, виконають складні технічні елементи. Про гарт їхнього тіла засвідчить ходіння по склу, перебивання палиць об тіло. Спасівці проведуть майстер-класи для учасників свята: боротьба навхрест (давня забава, в якій загартовуються козаки. І ти випробуй свою силу та спритність. "Покажи, що міцно тримаєшся на рідній землі"); нічні шали (це чудовий козацький змаг для розвитку інтуїтивних здібностей. "Заплющ очі та розплющ третє, подолай ворога своєю інтуїцією"); списи (ти зможеш поєднати точність і силу, щоб подолати супротивника. "Будь кращим в бою!"); литаври (їхній звук збирав військо до бою та піднімав його дух. "Доведи, що і ти зможеш зібрати військо до бою!"); батіг (він довгий, гнучкий та підступний. "Перевір себе чи ти його здолаєш"); стрільба з лука ("Ти маєш лише три

1907 року).

Ті, хто залишаться в Медведівці, зможуть послухати концерт української пісні (12.30 – 13.45).

13.45 – 14.35. Обід (можна лишитися на обід на горі Семидубовій, або за столиками біля млина в Івківцях, або пообідати в Медведівці, де відбудеться конкурс на найсмачніший куліш та нагорода переможців).

Пообідньої пори кожний зможе взяти участь у конкурсах на найкращу вишиванку, найдовший козацький чуб, найдовшу дівоку косу та здобути нагороду.

Після конкурсів козацька гармата сповістить про початок показових виступів Братства козацького бойового звичаю "Спас", козацької школи бойового мистецтва "Хорс" із Нікополя та інших козацьких шкіл. Програмує на всю Медведівку і козацький бій – лава на лаву.

В цьому силовому змаганні можуть взяти участь всі фізично міцні

Ворон: п'ять біографій", демонстрація фільму Валерія Тетерятника про Визвольну боротьбу в Холодному Яру "Вони боролись до загибелі" та прем'єра фільму Романа Ковалю "Стеком і шаблею" (оператор і режисер обох фільмів – Володимир Бондаренко). Зустріч із творцями фільмів.

Від 10.00 до 18.00 в Медведівці можна буде ознайомитися з продукцією книжкових видавництв на книжковому ярмарку "Гайдамацький край", під час якого відбудуться виступи та автограф-сесії Василя Шкляра, Романа Ковалю та інших письменників (відповідальний Володимир Дядик, 067-47-25-822).

О 19.00 розпочнеться концерт лідера гурту "Мандри" Сергія Фоменка ("Фоми"), Гриця Лук'яненка з "Рутені", лідера гурту "Тінь Сонця" Сергія Василюка, та інших видатних українських співаків.

Завершить день Вогнедарове вогнище в Медведівці (кобзарський супровід Тараса Силенка).

Здавна в Україні люди, "від старого до малого", могли долучитися до спільного свята, праці чи боротьби. Тож і в Медведівці кожен козак та козачка зможуть проявити свою вправність, кмітливість, силу й обізнаність, беручи разом з іншими участь у козацьких змаганнях-забавах і марші козацьких одностроїв та вишиванок.

20 квітня Всеукраїнська молодіжна громадська організація "Батьківщина молода" проводитиме військово-патріотичну гру "Холодний Яр", в якій візьмуть участь близько сотні учасників з більшості областей України.

У Холодному Яру в рамках вшанувань героїв минулого проводитиме таборуння й організація "Сокіл" та ВО "Свобода" (18 – 21 квітня).

Осавульську службу впродовж двох днів проводить школа бойових мистецтв "Спас" із Києво-Могилянської академії.

21 квітня 2013 р., у неділю, в Холодному Яру відбудуться традиційні вшанування Головного отамана Холодного Яру Василя Чучупака, козаків та старшин полку гайдамаків Холодного Яру.

О 10.00 в центрі села Мельники, біля пам'ятників холодноярцям та Юрію Горлісу-Горському, розпочнеться меморіальний мітинг за участю депутатів Верховної Ради України та лідерів українських партій, співorganizаторів вшанувань, а о 13.00 на хуторі Буда, біля храму великомученика Калнишевського панотції проведуть молебень.

Поминальна трапеза – 13.45 – 14.30.

14.30 – 16.30 – концерт за участю видатних митців, які виконають пісні Визвольної боротьби.

17.00 – від'їзд делегацій.

20 – 21 квітня 2013 року в Холодному Яру відбудуться вшанування борців за волю України різних епох – Гетьмана України Богдана Хмельницького, керівника гайдамацького повстання 1768 року Максима Залізняка та отамана полку гайдамаків Холодного Яру Василя Чучупака. Гостей прийматиме Чигиринщина: Медведівка, Івківці, Мельники та хутір Буда.

Співorganizаторами меморіальних заходів у Холодному Яру можуть уважатися об'єднання, партії, товариства, організації, підприємства та фізичні особи, які здійснили благодійні внески на організацію урочистостей.

Назви організацій та прізвища благодійників і суми пожертв будуть оприлюднені в газетах "Незборима нація" і "Козацький край" та в Інтернеті.

Станом на 27 березня 2013 р. співorganizаторами цього річних вшанувань у Холодному Яру виступили Історичний клуб "Холодний Яр" (Роман Коваль), Братство козацького бойового звичаю "Спас" при Києво-Могилянській академії (Вадим Васильчук, відповідальний за осавульську службу та уповноважений за зв'язок з козацькими організаціями), Канівське козацтво (відповідальний Олександр "Каскадер"), готельно-ресторанний комплекс "Дикий хутір" (директор Леся Островська), онучка повстанця Поліна Охріменко з Київщини, яка пожертувала на організацію свята в Холодному Яру 3000 гривень, син повстанця Олександр Ромашенко із с. Цвітна (лід Карбала), який офірував 500 гривень на вшанування борців за волю України.

Запрошуємо долучитися до нашого гурту й інших співorganizаторів!

Інформаційними спонсорами заходів у Холодному Яру є газети "Незборима нація" (редактор Роман Коваль) та "Козацький край" (редактор Олег Островський).

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Козацький край

Довідки телефоном:
098-00-26-994 (Петро),
066-270-20-98 і 067-845-60-64 (Максим), 066-709-83-16 (Владислав),
096-439-77-42 (Богдан Легоняк,
уповноважений за проведення спортивних змагань у с. Медведівці).

Холодний Яр
ІСТОРИЧНИЙ КЛУБ

стріли довести свою влучність! "); бої на шаблях ("Береженого Бог береже, а козака – шабля!");

О 12.00 в Медведівці почнеться марш козацьких одностроїв та вишиванок, який завершиться покладанням квітів до пам'ятника Максимові Залізняку.

Після маршу козацьких одностроїв та вишиванок – мандрівка в родинне село Максима Залізняка Івківці та покладання квітів до його пам'ятника (скульптор Іван Макарович Гончар), а також підняття на гору Семидубова, де за однією з версій поховано Гетьмана України Богдана Хмельницького. На горі Семидубовій буде висаджено сім дубів – на пам'ять про великого гетьмана, його старшин та козацтво.

Відбудеться екскурсія до старовинного млина (побудований в Івківцях

чоловіки. "Нездоланий той народ, що б'ється, граючись!"

Здавна в Україні всі люди, "від старого до малого", могли долучитися до спільного свята, праці чи боротьби. Тож і на святі в Медведівці кожен козак та козачка зможуть проявити свою вправність, кмітливість, силу й обізнаність, беручи разом з іншими участь у козацьких змаганнях-забавах і марші козацьких одностроїв та вишиванок. Доброзичливе журі складатиметься з відомих людей та активних учасників свята. Нагороди будуть пізнавальні, корисні та цікаві.

Упродовж дня діти, юнаки та юначки зможуть безкоштовно проїхатися на конях Медведівкою (відповідальний Олександр "Каскадер").

У вечірній програмі – презентація книжки Романа Ковалю "Чорний

Український козак став героєм війни і... успішним ресторатором у Відні

Юрій Франц Кульчицький народився у селі Кульчиці Шляхотські біля Самбора в 1640 р. Замолоду пішов на Запорозьку Січ. Під час одного з походів козак потрапив у турецький полон, де досконало вивчив не тільки турецьку мову, але й звичаї, зокрема пристрасився до кави...

Врешті він став перекладачем в Акермані (тепер Білгород-Дністровський) в "Орієнтальній Торговій Компанії", яку заснували віденські купці. У 1678 р. покинув компанію і перебрився до Відня, де став імпортером східних товарів. Під час турецької облоги Відня у липні 1683 р. великий візир Кара Мустафа розставив свою майже двохсоттисячну армію на правому боці Дунаю, облягаючи Відень півколом. А оборонець Відня граф Ернст Рідігер Штаргемберг мав у своєму розпорядженні усього 16 тисяч регулярного війська та 6 тисяч ополченців - громадян Відня. Вночі 17 липня ситуація для оборонців Відня значно погіршилася, бо війська великого візира Кара Мустафи зайняли Пратер і Леопольдштадт та перервали зв'язок міста з лівим берегом Дунаю. У Відні настали голод й епідемія, які косили оборонців. Постійний обстріл спричиняв пожежі, розпач охопив мешканців міста...

Граф Штаргемберг потребував постійного зв'язку з князем Карлом Лотарінгським, який тоді зі своєю армією отаборився на деякій відстані від міста, і шукав відповідного чоловіка, який би відважився прокраситися через ворожий табір до позицій союзних військ, що наблизилися до Відня. Всіх дотеперішніх кур'єрів ввіймали та замордували турки - в такій критичній момент Кульчицького представили графові, і він погодився дістати з листами до князя Лотарінгського і цісаря Леопольда.

"Наші люди билися дуже хоробро, - писалося у листі. - Але тепер ворог із своїми мінами вже стоїть перед мурами, і ми вже не маємо ані гранат, ані відповідної зброї і вишколених вояків, яких ми тепер так потребували б, щоб протиставитися ворогові. Кількість оборонців з дня на день маліє..."

13 серпня, близько опівночі Кульчицький вийшов у дорогу з листами й грамотою, яка на християнському боці також мала забезпечити йому якнайбільшу підтримку. Супроводив його товариш Юрій Михайлович, теж українець родом із Сянока, який перед тим був на службі в цісарського посла в Константинополі. Він володів турецькою мовою і знав турецькі звичаї. Обидва були одягнені й озброєні по-турецькому: Кульчицький за турецького купця, а Михайлович - за його слугу.

Темної ночі, пробіраючись поміж пагорбамі, раптом зауважили, що знаходяться між турецькими шатрами і вже не знають, якою дорогою їм прямувати. До нитки промоклі під дощем, два українці зважилися навіть завітати в гості у шатер до одного з турецьких командирів - разом вони пили каву,

поки обсохли. Причому турок навіть не запідозрив у «купця» чужинців...

Зрештою пішли далі. Мандрували, аж поки не уздріли на острові і на березі Дунаю людей, в котрих по одязі пізнали християн, та почали до них гукати, що й вони християни, що йдуть з Відня і хочуть на другий берег дістатися. Переправились туди, де стояв табором відділ драгунів-хорватів. Їхній полковник, переглянувши папери, дав послам добрих коней і відіслав до головної квартири князя Лотарінгського.

У таборі відразу запалили велике вогнище - для віденців то був умовний знак, що Кульчицький шасливо пробився через турецькі позиції. Відвага Кульчицького викликала неабиякий подив у цісарському таборі, і князь осипав обох сміливців похвалами. Та залишалося ще складніше завдання - передати відповідь князя Карла Лотарінгського до Відня... Пізно ввечері 16 серпня обох мандрівців перевезли через Дунай, і вони знову рушили вздовж ріки в напрямку міста. Що ближче підходили, то небезпечніше ставало. Довкола

міщан понадміру. Але тепер настрої був знову піднесений. Із новим завзяттям кожен, чи вояк, чи міщанин, намагалися робити все можливе для оборони міста. Після повернення Кульчицького, облога Відня тривала вже недовго. 12 вересня німецькі війська заатакували турків із флангів, польський король Собеський напав на центр турецького війська, а українські козаки пішли в наступ на головну квартиру Кара Мустафи. Після запеклого бою Відень було визволено. Вияв радості був бурхливий, а здобич - величезна. У руки переможців і зголоднілих у довгій облозі віденців потрапили вражаючі трофеї: 20 тисяч наметів, 20 тисяч биків, буйволів, верблюдів і мулів, 10 тисяч баранів, 100 тисяч мішків зерна.

Баварські драгуни на дунайському острові захопили ще й 500 мішків сиво-зеленого зерна, призначення якого ніхто не знав. Правда, лейтенант, що командував загоном, чув, ніби цими зернами турки нібито годують верблюдів, але оскільки верблюдів у Європі катма, він наказав викинути мішки в Дунай. Та мешканці

ДВОЄ УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ, ПЕРЕВДЯГНЕНИХ ТУРЕЦЬКИМ КУПЦЕМ І ЙОГО СЛУГОЮ, ПРОЙШЛИ ЧЕРЕЗ ВОРОЖИЙ ТАБІР І ДОНЕСЛИ ЗВІСТКУ СОЮЗНИКАМ...

давав каву на вулицях Відня, носячи на дощці горнятка. Мало не зазнав невдачі, бо гірка кава не смакувала віденцям. До того ж надто свіжим був спогад про турецьку навалу, щоб гордіяни, які просиділи в облозі кілька місяців, могли спокійно дегустувати каву по-турецьки. Але на допомогу прийшов випадок. Одного дня попав йому цукор у чорний напій. Сердито пригубив і здивувався, що

рогаліки у вигляді півмісяця, що називалися "кіпфель", патріотичні почуття віденців були задоволені повністю. Відтепер кожен віденець з великим задоволенням щоранку випивав горнятка кави по-віденськи з рогаліком, що нагадував форму ненависного півмісяця з турецьких прапорів.

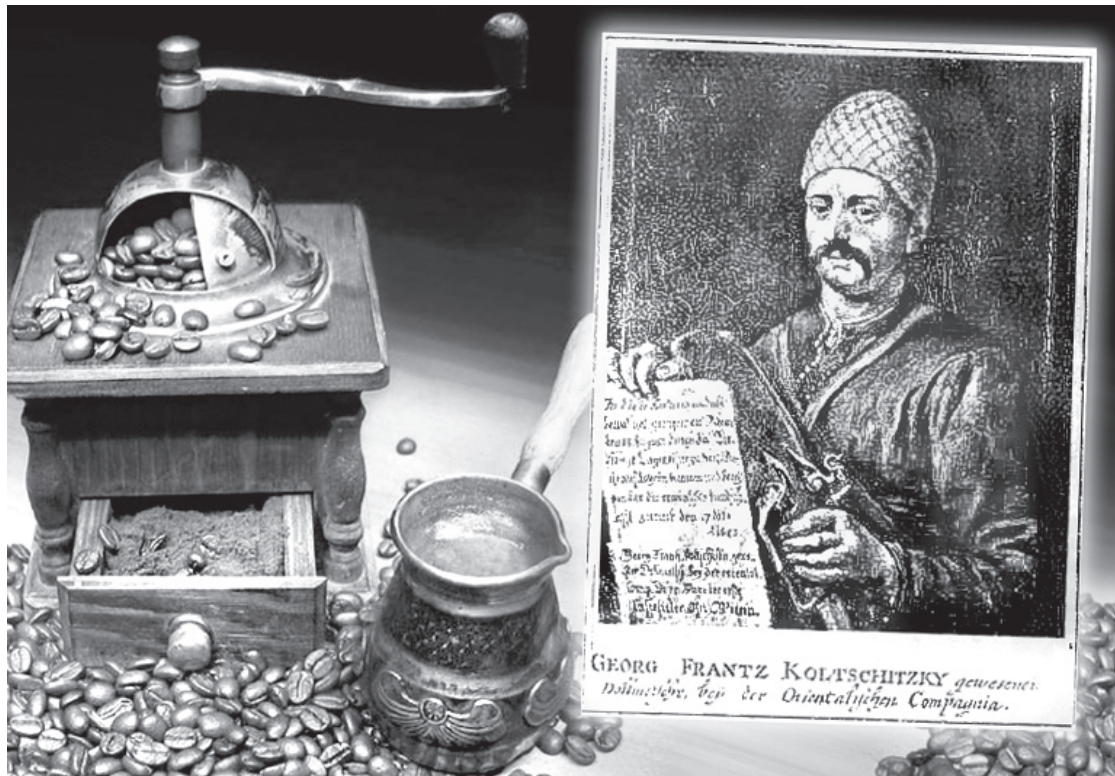
Продавши своє помешкання, Кульчицький і його жінка Марія Урзула, придбали натомість скромне приміщення в центрі міста і перетворили його на шинок, хоч і дуже малий та низький. Та оскільки "віденська мokka" стала такою популярною, то він відкрив новий шинок "Під синьою пляшкою". За вивіску для шинку правив турецький кавник, який пізніше став знаком усіх каварників. Кав'ярня швидко стала славною для цілого Відня...

Все своє життя каварник Кульчицький носив фантастичний для Відня український стрій. Кожного гостя він вітав словами: "Що нового, братчику-серденько?" Нічого дивного, що й прізвисько дістав у віденців "братчик-серденько". За свідченням теперішніх віденців ця приповідка досі залишилася в їхній говірці.

Кульчицький живе в пам'яті віденців до нинішнього дня передусім як патріарх віденських каварників. Після смерті Кульчицького "професія" каварників у Відні стала успішно розповсюджуватися. А незабаром віденський стиль запозичають інші європейські столиці. Нині віденська каварняна професія охоплює майже 1800 підприємств.

Вулиця на честь Кульчицького у сучасному Відні називається Кольшіцкі ассе, а на розі будинку Кольшіцкі ассе і Фаворітенштрассе колись була "Гранд-кав'ярня Цверіна ім. Кульчицького". У 1885 р. на тому розі, на висоті першого поверху, відкрито бронзову статую Юрія Кульчицького, яка й стоїть донині - на ній наш герой у турецькому одязі, який нагадує про його славний подвиг. У лівій руці козак тримає тацю з філіжанками, а в правій кавник, з якого наливає каву у філіжанку. Під ногами в українського козака - турецькі воєнні хоругви і зброя...

Підготував
Ігор АРТЕМЕНКО

чигала турецька розвідка. Добиралася вночі - вдень ховалися то в хашах, то в якійсь напівзгорілій хаті. Зрештою, таки пробралися до обложеного Відня.

Щоб скріпити силу волі до оборони й готовність до бою у віденців, доставленого українцями листа граф Штаргемберг на радіоща оголосив гарнізону. В листі висловлювався жаль за втратою хоробрих вояків та повідомлялося, що з Баварії і Саксонії вже йде допомога. Крім цього, на визволення міста йде велике військо під командуванням польського короля Собеського.

Про щасливе повернення Кульчицького повідомлено військо на другому березі Дунаю сильним димом і ракетами. В самому ж місті на радісну вістку, яку приніс Кульчицький, вибухнуло захоплення, яке неможливо описати.

Голод і хвороби, з дня у день запеклі штурми знесли

острова запротестували, і тоді заподадливий кавалерист наказав розпалити багаття, куди полетіло кілька мішків... У цей момент з'явився Кульчицький, який з часу турецького полону чудово знав про вживання цих зерен, і послішив утритися. Бравому вояку не могли ні в чому відмовити - запаси кави були порятовані.

Отже, коли Кульчицького запросив до себе комендант міста граф Штаргемберг і поцікавився, як він винагородити героя, то у відповідь українець попросив ті загублені турками під час втечі мішки з зернами кави. Посадник Відня і рада міста задоволили прохання Кульчицького й дозволили відкрити кав'ярню у місті. Майже 500 мішків кави стали його власністю. Крім кави, Кульчицький отримав від магістрату ще значну суму грошей і став громадянином Відня.

Спершу Кульчицький про-

солодка кава смакувала куди краще. Спробував додати трохи молока. Смакувало ще ліпше. Оскільки ж Кульчицький був не тільки хоробрим, але й запозитим, то й вирішив - якщо кава по-турецьки не подобається, будемо готувати каву по-віденськи. Таким чином з'явилася віденська кава, яка вже засмакувала всім. З часом Кульчицький її значно ушляхетнив. До окропу засипав розмелену каву, фільтрував, потім додавав до горнятка три ложки молока і трохи меду. Винахід Кульчицького викликав жаж у полонених турків, але припав до душі віденським міщанам.

Багаті виноградники навколо столиці були витопані і спалені турками, це на кілька років позбавило віденців звичного їм вина, а тому нічого не залишалося, як спробувати напій, що готується в шинку. А коли Кульчицький замовив у віденського пекаря Крапфа

ЕНКАВЕЕСІВЦІ УСПІШНО ЗНИЩИЛИ САМОГОН, АЛЕ БЕЗДАРНО ПРОГРАЛИ БІЙ УПА...

Доповідаючи про бій особисто Хрущову, уродженець Черкащини не поспушився на епітети для "визволителів"...

Історія цього бою є показовою в плані того, як насправді поводитися у післявоєнній Західній Україні радянські чиновники і спецслужби, і ким були воїни УПА – "бандитами" чи чудово організованими військовими підрозділами повстанської армії. Описуючи одну із найвідоміших тогочасних військових поразок радянської влади, уродженець Черкащини, який воював проти ОУН-УПА, безпристрасно фіксував ганебну поведінку радянських "визволителів". Писати неправду не міг – це була доповідна особисто Першому секретареві ЦК КП(б)У Микиті Хрущову...

Сам доповідач, уродженець села Пляківка Чигиринського повіту (нині Кам'янського району Черкащини)

інколи проглядалося захоплення військовою майстерністю супротивника і обурення нахабством і халатністю тих, хто "зачищав" Західну Україну від "бандементів".

Післявоєнний театр бойових дій УПА характеризувався затишшям на час зими, коли сліди на снігу могли видати місцезнаходження криївок, і сплеском від весни й до осені. Скажімо, в одній із лютневих доповідних записок Хрущову Олексенко пише, що за півтора тижні у всій ввіреній йому Дрогобицькій області були тільки обстріли військових частин і виборчих дільниць – загинуло двоє військових і троє партпрацівників. Разом з тим, у одному лише бою 13 травня

свідчені сержанти і офіцери у зелених армійських і синіх енкавеесівських картузах. Чому поміж тими картузами того дня на возах було пістряво від яскравих жіночих хусточок – пізніше з'ясувала спецкомісія, так і не розголосивши результати перевірки... У списку подорожувальників поряд з прізвищем районного прокурора і сина начальника райвідділу НКВС можна бачити прізвища секретарки-машиністки райвиконкому або помічниці секретаря райкому – всього жінок в загоні було дев'ять.

У Стрільбичі приїхали, коли весь місцевий люд молився в церкві. Попередивши, що ввечері повернуться, вирушили до сусідніх Біличів. Там теж довелося зачекати, поки люди вийдуть з церкви. Коли їм сказали йти на збори, з усього села з'явилося... усього зо три десятки мешканців. Зібравши у них більше 200 рублів на облігації держзайму, мали повертатися у Стрільбичі. "Многие обедали в селе Биличи и, вероятно, с водкой, – пише Олексенко у спецдонесенні до столиці. – Выехав за село, ехали на шести подводах скученно и пели песни". В засідку потрапили на узліссі – під вбивчий перехресний вогонь з гори і понад річкою, куди непрохані гості намагалися тікати. Стрільяли бійці загону УПА провідника Чорного, який напередодні загинув у бою з енкавеесівцями. Помста повстанцям вдалася

пан Олексенко вже не стримує емоцій: "Погубила преступная беспечность и то, что некоторые были после обеда с рюмкой водки, и то, что взяли с собой

очень много молодых женщин, которые абсолютно не нужны были для массовой работы, а тем более для боя. Если опасные села, то зачем брать 9 женщин, когда можно было взять вместо них отделение или взвод бойцов – в райцентре дислоцируется рота внутренних войск НКВД? Приехал в Биличи группой в 37 человек, не обеспечили не то что массовой работы, а даже собрать людей не сумели. Получается, не серьезный выезд для серьезных дел, а какая-то воскресная вылазка"...

Після переможного для повстанців бою в

Старосамбірський район було стягнуто величезну кількість військової техніки і солдатів. Їхньою метою були вже не збір грошей з селян і не прогулянка з самогоном і дівчатами – вони приїхали вбивати й карати за непослух і прагнення до волі...

Олександр БРАВАДА,
«Прес-Центр»

Степан Антонович Олексенко не викликає ні найменшої підозри у хоч найменшій прихильності до "буржуазних націоналістів". Ще в 23 роки він став членом більшовицької партії і до Великої Вітчизняної війни вже був на високій партійній посаді в ЦК. Під час війни став секретарем підпільного обкому в Кам'янці-Подільському і очолив потужне партизанське з'єднання, яке об'єднало 37 загонів загальною чисельністю близько 10 тисяч партизанів. Був нагороджений багатьма радянськими урядовими відзнаками, зокрема орденами Леніна і Богдана Хмельницького. У 1944–1946, а потім ще й у 1949–1952 роках був першим секретарем Дрогобицького обкому партії (тодішня Дрогобицька область об'єднувала 6 районів, що нині входять до Львівської області). Призначаючи Степана Олексенка в "гарячу точку", більшовицьке керівництво враховувало як його вірність комуністичним ідеям, так і військовий досвід: колишній партизан мав краще розуміти свого ідеологічного ворога, який так само вів партизанську війну проти регулярних військ...

Боротьба проти УПА і регулярні звіти про неї особисто Микиті Хрущову були в числі першочергових завдань секретаря обкому. До честі Олексенка, називаючи повстанців у звітах "бандитами", як і вимагалось в СРСР, він разом з тим все-таки уникав емоційного поливання їх брудом, як це "положено" було в Кремлі. А коли описував збройні сутички проти УПА, поміж рядків

1945 року, про який ітиметься далі, загинуло 26 працівників районної, обласної і навіть республіканської влади. Далі – опис подій згідно зі спецдонесенням секретаря обкому особисто товаришу Хрущову, датованим наступним днем...

Вирушаючи до сіл Стрільбичі і Біличі "для проведення масової роботи по денежному госзайму", секретар Старосамбірського райкому Василь Нудьга знав, що в околицях діє загін УПА чисельністю близько 30 бійців. Тому з райцентру опівдні 13 травня його "група партактиву" виїхала на шести підводах, захопивши з собою 4 кулемети, 15 автоматів, 15 гвинтівок, гранати і солідний запас патронів. Навіть не підозрював, що зовсім скоро вся ця зброя стане військовим трофеєм загону УПА... До складу групи входили зокрема й до-

цілком: з 37 врятувалося тільки 11 осіб з обозу – дев'ятеро із перших возів просто втекли з поля бою (народний суддя і секретарка-машиністка при цьому були поранені), а поранені на місці бою секретар й інструктор прикинулися мертвими і діждались, поки повстанці зберуть трофейну зброю і швидко зникнуть у лісі.

Підсумовуючи наслідки бою, Сте-

ДО РЕЧІ...

Те, що ОУН-УПА діяли тільки на території Західної України – частина радянської ідеологічної брехні. Так звані похідні групи ОУН досягали Харкова й Донбасу на Сході і Криму на Півдні. Перші похідні групи ОУН на рідній для Степана Олексенка Черкащині проявили свою діяльність спершу в західних районах області – Монастирищенському, Христинівському, Уманському, Звенигородському, Жашківському і Тальнівському. Децю пізніше похідні групи з'явилися на Чигиринщині, зокрема у Холодному ярі, на Канівщині і в лівобережних районах нинішньої Черкаської області.

Благовіщення Пресвятої Богородиці

Свято Благовіщення – одне з дванадцятих свят Православної Церкви, яке присвячене прославленню події, що описана в Євангелії від Луки (Лк.1, 26- 38). Відзначається воно 7 квітня (25 березня за ст.ст.) - за дев'ять місяців до Різдва Христового.

«Радуйся Благодатна! Господь з Тобою...» (Лк 1, 28), – саме такими радісними для нас словами звертається архангел Гавриїл до Пресвятої Богородиці. Ці слова радісні для нас тому, що саме цей день став початком нашого спасіння. Бог приходив на землю, щоби нас возвести на небо, тому що ще у предвічній раді Святої Тройці, коли ще не був створений всесвіт, Бог поклав Сину Своему спасти людей від гріха і смерті. Саме Благовіщення і було виявленням цієї таїни, суть якої полягає в тому, що Син Божий стає Сином Людським, і у всьому, крім гріха, стає подібним нам. Саме через це ця подія і є початком нашого спасіння від гріха і смерті.

Господь спасає нас Своєю благодаттю, Своєю милістю, але не без нашої участі. Тому слова Пресвятої Диви: «Я – раба Господня, нехай буде Мені за словом твоїм» (Лк.1, 38) – мають сакраментальне значення. Без них, тобто без згоди Пресвятої Диви Марії, наше спасіння не відбулося б.

Говорячи про цю подію, святий Григорій Палама зазначає: «Втілення було б так само неможливе без вільної людської згоди Божої Матері, як воно було б неможливе без творчої волі Божої. І тому ми в Божій Матері споглядаємо Диву, Яка заради нашого спасіння, всім серцем, всім розумом, і всією Своєю душею, зуміла довіритися Богові до кінця».

Тому Свята Православна Церква так глибоко шанує Пресвяту Богородицю, називаючи її чеснішою від херувимів і славнішою від серафимів, бо саме Вона породила Того, Хто, будучи істинним Богом, у саму мить зачаття від Святого Духа в її утробі сприйняв у єдність Своєї Іпостасі, тобто Своєї Особи, людську природу.

Діва Марія народила Господа нашого Ісуса Христа не за Божеством Його, а за Його людською природою, яка з самої першої хвилини Боговтілення стала нероздільно й іпостасно з'єднана в Ньому з Його Божеством. Діва Марія народила не просту людину, а втіленого істинного Бога, і не просто Бога, а Бога у плоті. Він прийняв людську природу не з неба, а від Диви, і ця природа єдина з нашою природою, окрім гріха. Ось чому ми називаємо Марію Приснодівою і Богородицею.

У перших християн це свято мало різні назви: Благовіщення про Христа, Початок Викулення, Зачаття Христа, і тільки в VII ст. йому було засвоєно назву «Благовіщення Пресвятої Богородиці».

Про давнє шанування свята свідчить те, що від самого початку створення Християнської Церкви в Назареті, на тому місці, де Архангел благовістив Диві Марії, побудовано храм в пам'ять Благовіщення Богородиці. Про давність святкування Благовіщення свідчить святий Афанасій Великий (293-373), коли в бесіді на свято говорить, що воно є першим в ряду інших свят і особливо вшановується, бо є початком спасіння. Це свято в своїх бесідах згадують святителі Григорій Неокесарійський, Афанасій Олександрійський, Іоан Золотоустий, блаженний Ієронім, блаженний Августин та інші.

В V ст. Анатолій, патр. Константинопольський, преп. Андрій Критський (VII ст.), преп. Іоан Дамаскін (VIII ст.) та святитель Феофан, митр. Нікейський (VIII ст.) й інші написали багато хвалебних пісень на честь Благовіщення, якими і нині Церква прославляє цю подію.

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ 1 – 14 квітня

1 квітня 1905 р. народився кубанець Ігор Поспіловський, поручник УГА, Армії УНР і дивізії "Галичина".

1 квітня 1907 р. народився Зенон Коссак, бойовий референт УВО, оборонець Карпатської України.

2 квітня 1905 р. у Києві народився Серж Лифар, нащадок давнього козацького роду, який став одним із найзнаменитіших хореографів Франції, Європи та світу в цілому.

3 квітня 1903 р. народився Остап Поляків-Сквирський, поручник Армії УНР, учасник Першого зимового походу Армії УНР, соліст Львівської опери (1920 – 1930-х рр.), хорунжий дивізії "Галичина", учасник битви під Бродами, підпільник, актор театру Володимира Блавацького (Німеччина, кін. 1940-х рр.).

4 квітня 1953 р. народилася Квітка Цісик, американська співачка українського походження, виконавиця українських пісень, яка отримала «Оскар».

5 квітня 1710 р. в м. Бендери козаки обрали гетьманом Пилипа Орлика.

5 квітня 1882 р. народився історик В'ячеслав Липинський.

6 квітня 1836 р. народився військово-польовий хірург Микола Скліфосовський.

6 квітня 1984 р. помер бандурист Григорій Китастий.

7 квітня 1919 р. загинув Іван Луценко, лікар, Генеральний хорунжий Вільного козацтва, командир 1-го Подільського січового куреня Армії УНР.

7 квітня 1919 р. народився Іван Прицак, історик, мовознавець, засновник і багатолітній директор Українського наукового інституту Гарвардського університету.

8 квітня 1709 р. укладено договір між Іваном Мазепою, Костем Гордієнком і Карлом XII про спільну боротьбу проти Московщини.

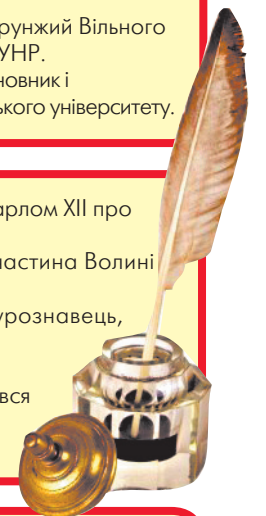
8 квітня 1793 р. відбувся другий поділ Польщі. До Росії відійшла Київщина, частина Волині та Поділля, а Лемківщина – до Австро-Угорщини.

8 квітня 1882 р. народився Дмитро Дорошенко, історик, публіцист, літературознавець, автор двотомних «Нарисів історії України».

8 квітня 1920 р. загинув олександрівський отаман Богдан.

9 квітня 1879 р. у селі Ліпляве (сучасний Канівський район Черкащини) народився Андрій Лівіцький, громадсько-політичний діяч, президент УНР в екзилі.

9 квітня 1908 р. у Станіславі утворено Головний січовий комітет.

10 квітня 1622 р. помер гетьман України Петро Конашевич-Сагайдачний.

10 квітня 1868 р. у Львові відбувся перший Шевченківський концерт.

10 квітня 1889 р. народився Семен Гризло, звенигородський кошовий Вільного козацтва.

10 квітня 1898 р. народився Степан Скрипник, Патріарх УАПЦ Мстислав.

10 квітня 1903 р. народився Володимир Ляхоцький, старшина УГА, хорунжий дивізії "Галичина", поручник 1-ї УД УНА.

10 квітня 1931 р. поляки замордували Степана Охримовича, крайового провідника ОУН на західноукраїнських землях.

10 квітня 1969 р. помер Степан Волинець, підхорунжий УСС, старшина УГА, учитель; посол до польського сейму, редактор газети "Українські вісті", 2-й заступник канцелярії Військової управи дивізії "Галичина".

10 квітня 1990 р. помер кобзар Олексій Чуприна.

11 квітня 1950 р. помер Осип Баб'юк, хорунжий УГА, командант гарматного коша УГА.

12 квітня 1908 р. український студент Мирослав Січинський убив намісника Галичини графа Потоцького.

12 квітня 1920 р. загинув Василь Чучупак, отаман полку гайдамаків Холодного Яру.

12 квітня 1980 р. помер Оверко Гончаренко, полковник Армії УНР, сотник дивізії "Галичина" та 1-ї УД УНА, педагог, кооператор, автор споминів.

13 квітня 1892 р. народився Іван Голуб, подільський отаман, полковник Армії УНР, редактор часопису "Селянські вісті".

13 квітня 1933 р. помер Степан Ерастов, український діяч Кубані, письменник, член Центральної Ради.

13 квітня 1943 р. помер Іван Шовгенів, перший ректор Української господарської академії в Подєбрадах, батько Олени Теліги.

14 квітня 1768 р. з Холодного Яру розпочалося повстання гайдамаків під проводом Максима Залізняка та Івана Гонти (Коліївщина).

14 квітня 1892 р. народився підполковник Віктор Дяченко, курінний полку Чорних запорожців Армії УНР.

14 квітня 1898 р. народився Ріхард Ріко Ярий, сотник УГА та Армії УНР, полковник ДУН.

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ №18773-7573ПР від 18.01.2012 р.

Козацький край

Головний редактор –
Олег ОСТРОВСЬКИЙ
Шеф-редактор – Віктор ВОЛЯ
Редактор випуску – Петро ДОБРО
Голова редакційної ради –
Володимир МУЛЯВА
Засновник – Чигиринська ГО
"Вільне Козацтво Холодного Яру"

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС ГАЗЕТИ – 89155

Адреса редакції:
вул. Ільїна, 330, к.4, м.Черкаси, 18005, тел.: (0472) 31-29-74
E-mail: Cossack_land@i.ua
Газета віддрукована в ПП Руденко Ю.І.,
м. Черкаси, вул. Вербовацького, 1а. Тираж – 10 000 екз.
Замовлення №